

Kdy a jak může náboženská víra pomoci a kdy může nemocné zatěžovat?

Náboženská víra může být pomocí i zátěží, možné je obojí. Nezbyvá, než se dívat na konkrétní situaci každého pacienta a vnímat, jak on své trápení, nejistoty a starosti, které mu nemoc působí, prožívá. Vnímat, ne pouze předpokládat, co mu pomáhá a co ho naopak zatěžuje.

Náboženská víra bezpochyby pomáhá tomu, komu posiluje a rozšiřuje prostor naděje, koho vyvádí z izolace a samoty, komu pomáhá nalézt smysl prožité minulosti i prožívané současnosti. Komu by ale tato víra přinášela jen krátkodobé plané naděje nebo by trvale prohlubovala jeho strachy, úzkosti a nejistoty, tomu by spíš jeho situaci zhoršovala.

S náboženskou oblastí bývá často spojena snaha o interpretaci bolesti, nemoci nebo životního nezdaru, za který je považována nemoc a její důsledky. Bolest a nemoc jsou potom chápány některými jako trest, jinými jako výzva a někdy také jako šance. Tam, kde je Bůh chápán jako nelítostná soudící autorita, může být bolest a nemoc velmi snadno chápána jako trest. Nemocný si potom klade otázku, zač tento trest dostává, případně jak by mohl vinu odčinit, aby byl trest zrušen. V těchto případech se zpravidla předpokládá, že Bůh nebo božstvo jedná podobně jako přísný a mstivý člověk. Tyto představy jsou opravdu zatěžující. Příznivější je situace, je-li bolest a nemoc pochopena jako výzva k prohloubení života z víry nebo k hledání cest k pozitivním změnám ve vlastním životě. Ještě příznivější a také náročnější je situace, kdy je nemoc a bolest přijata a pochopena také jako šance k dovršení života jak v rovině osobní, tak v rovině vztahu k lidem a k Bohu. Nejtěžší otázkou však bývá otázka smrti, případně otázka: „Co je za ní?“ Je jisté důležité, aby byly tyto otázky připuštěny a zde je třeba říci, že všechna náboženství s nimi skutečně počítají. I tak ovšem zůstává smrt „nevyzkoušeným tajemstvím“, ke kterému se ale věřící člověk může blížit s odůvodněnou důvěrou a nadějí!

V každém případě je důležité, aby nemocný, ať je jeho víra nebo nevíra jakákoliv, našel vhodného partnera k rozhovoru. Nemusí to být člověk znalý všech možných témat víry. Musí to být ale někdo, kdo je ochoten se vystavit existenciálním i náboženským otázkám nemocného a neuhne od nich, ani je nebagatelizuje. O své víře a svých pochybách potřebuje dříve nebo později mluvit téměř každý. Nepomůže ovšem ten, kdo má vůči náboženství hromadu předsudků, ani ten, kdo chce situaci nemocného využít (či spíš zneužít) k silné indoktrinaci nemocného. Pomůže chápající, laskavé a věrné doprovázení.

Je také možné, že nemocného trápí specifické otázky víry, na které potřebuje kvalifikované odpovědi nebo pomoc v další orientaci. V tom případě je třeba najít někoho, kdo je toho schopen. Samozřejmě, že zde nepůjde jen o odborné znalosti, ale bude zde hrát velkou roli stupeň důvěry.

Víra není „zázračná medicína“. Je ale součástí kultury, ve které žijeme, a také v nějaké podobě součástí vnitřního světa konkrétního člověka. Nemůže být zvnějšku vytvořena, natož vnucována. Má být respektována, a pokud je to možné, tak také v nemoci posilována a kultivována, aby byla oporou na obtížné části životní cesty – nikoliv překážkou nebo lacinou a nepomáhající útěchou.

Aleš Opatrný

doc. Aleš Opatrný, Th.D.

Katolická teologická fakulta UK v Praze
Katedra pastorálních oborů a právních věd
Tháškova 3, 160 00 Praha 6
opatrný@ktf.cuni.cz
